

چگونه توانستم دانش آموزان دوازدهم انسانی، مدرسه نمونه شهید رجایی شهرستان بیچار را به کلاس درس، زنگ آخر مدرسه، علاقه مند کنم؟

محسن راشدی

دبیر آموزش و پرورش و دانشجو ارشد رشته جامعه‌شناسی دانشگاه تهران

Mohsen.rashedi79@gmail.com

چکیده

1

در پژوهش حاضر، بر این مسئله می‌پردازیم که دانش آموزان دوازدهم رشته انسانی چرا به کلاس‌های درس زنگ آخر رغبت مناسب ندارند و یا غیبت زیاد می‌کنند. در پژوهش حاضر به جمع‌آوری اطلاعات از طریق روش پرسش و پاسخ و مصاحبه از دانش آموزان و دبیران دیگر درس‌ها و والدین استفاده شده است. این خلل و مشکل ما را به این واداشت که به این بپردازیم که دلیل این مسئله چیست. نتیجه بر این شد که این بی‌رغبتی اکثراً در درس‌های عمومی و غیرمهم در امتحانات و کنکور است و همچنین عدم جذابیت و ذوق درس زنگ آخر می‌باشد. راه‌حل‌هایی برای این کار ارائه شد و چند راه‌حل در کلاس درس اجرا شد که شرح مهم‌ترین و تاثیرگذارترین آن‌ها به این صورت بود: به چالش کشیدن دانش آموزان با فعالیت‌های گروهی و استفاده از آنها برای تدریس، ارتباط و تعامل و صمیمیت بیشتر بین دبیر کلاس با دانش آموزان، استفاده از روش‌های جدید آموزشی و به‌کارگیری بیشتر از فناوری برای افزایش جذابیت آموزش. راه‌حل‌های انجام شده بالا باعث شد دانش آموزان تا حدودی غیبت‌هایشان کم شود و کمتر بفرار از مدرسه باشند و در کلاس با انگیزه‌ی بیشتری نسبت به قبل حضور پیدا کنند.

واژگان کلیدی:

زنگ آخر، بی‌انگیزگی، غیبت، فرار از مدرسه

مقدمه

خلاقیت و یادگیری از جمله عنصرهای مهم برای پیشرفت یک کشور است. قابلیت یادگیری و آموزش خلاقیت، این امکان را برای مسئولین آموزش و پرورش فراهم می‌کند که راهکارهایی برای افزایش خلاقیت و علاقه و انگیزه دانش آموزان ایجاد کنند (شاهعلی زاده و همکاران، ۱۳۹۳). روش‌های تدریس و یادگیری متداول در آموزش و پرورش به جای استفاده از تمام استعدادها و هدایت این توانایی‌های بالقوه دانش آموزان برای تحقیق و تفحص، جست‌وجو کردن، مشاهده کردن، تجربه کردن و آزمایش کردن و تجزیه و تحلیل امور درباره‌ی پدیده‌ها، که می‌توانند تمام استعدادها را در دانش آموزان پرورش دهند، تنها به روش مقطعی و بیان لفظی مطالب اکتفا می‌کنند. نادیده گرفتن این امور و تاکید بیش از حد بر روش‌های غیرفعال، ذوق، خلاقیت و ابتکار و اشتیاق دانش

آموزان را از بین می برد و آنان را افرادی منفعل و بی عاقله به تحصیل بار می آورد که نتیجه آن به صورت افت تحصیلی بروز می کند .

امروزه علاقه مندی دانش آموزان به مدرسه و کلاس درس ، یکی از فاکتور های مهم در پیشرفت تحصیلی است. بدیهی است که میزان علاقه مندی دانش آموزان ، تاثیرات مهمی بر انگیزه آنان ، پشتکار و تمرکز در حین آموزش و در نتیجه موفقیت تحصیلی آنان دارد(میلاد جهاندیده، ۱۳۹۵). برای درک بهتر این موضوع، دانش آموزی را تصور کنید که علاقه ای به ماندن در کلاس درس و تحصیل ندارد. این دانش آموز به طور مداوم برای پایان زنگ کلاس انتظار میکشد. نگاه کردن مستمر او به ساعت و رفتار های شیطنت آمیز او برای سرگرمی خود و دوستانش که گاهی باعث حواس پرتی و تغییر جریان کلاس درس می گردد، صحنه ای براین موضوع است.

پس علاقه مند کردن تمامی دانش آموزان به کلاس درس نه تنها باعث کنترل جریان تدریس و افزایش تمرکز می گردد باعث پیشرفت تحصیلی تمامی دانش آموزان کلاس می گردد.

گردآوری داده ها جهت شناخت بیشتر وضع موجود (شواهد ۱)

به عقیده من دلیل اینکه دانش آموزان در کلاس با شور و اشتیاق کافی حاضر نیستند و تلاش دارند با بهانه های مختلف از کلاس درس فرار کنند و سعی نمی کنند از حوادث گذشته مطالبی فراگیرند و تکالیف یا آزمون هارا به خوبی انجام نمی دهند این است که دانش آموزان از راه های مختلف مانند اینترنت ، شبکه های اجتماعی ، رسانه و معاشرت های اجتماعی امروزه اکثر مطالب کتاب را بلد بوده و الزم نمی بینند که در کلاس هم این فراگیری را انجام دهند و آن انگیزه کافی برای کلاس را ندارند .

زمانی که که از دبیران درس های دیگر مثل منطق ، اقتصاد، ریاضی و... هم پرس و جو کردم متوجه شدم که در کلاس مجازی یا حضوری درس آن ها دانش آموزان مانند کلاس درس های عمومی و غیر مهم نامنظم نیستند و برای فراگیری این درس با علاقه و مرتب سر کلاس حاضر می شوند .وقتی که در زنگ های تفریح و یا وقت های آزاد کلاس ها به پای صحبت با دانش آموزان نشستیم و علت این رفتارشان را جويا شدم اکثرا بیان کردند که به این درس ها علاقه ای ندارند و دلیل این کم علاقه بودنشان چون اهمیتی برایشان ندارد همچنین در کنکور از این کتاب ها سوالی طرح نخواهد شد. مسئله ی دیگر این بود که آن ها مطرح می کردند که این کتاب زیاد به جزئیات پرداخته است و اصل مسئله ی اجتماعی فعلی ایران و جامعه ی کنونی را بیان نمی کند و به همین دلیل داستان سربازی داخل کتاب اصالت و بار علمی خوبی ندارد و در زندگی اجتماعی آن ها هیچ کاربرد خاصی ندارد به همین دلیل به نظر دانش آموزان این کلاس ها و درس ها مهم نیستند . حال سوالی که برای من مطرح است این است که چرا دانش آموزان به کلاس و درس زنگ اخر علاقه نشان نمی دهند و از آن گریزان هستند؟ من به عنوان معلم چگونه می توانم علاقه دانش آموزان را به درس و کلاس زنگ آخر بهبود بخشم؟ جوابی که می توان داد این است که شاید علاقه ای به این درس ندارند یا برایشان اهمیت آنچنانی ندارد.

مشاهده

از طریق مشاهداتی که در طی جلسات کلاس درس داشتم از طرز رفتار بچه ها و عدم علاقه آنها به درس زنگ آخر و اصرار آنها به خارج شدنشان از مدرسه زود تر از ساعت پایان مدرسه و....

مصاحبه

دانش آموزان و دلایل آن ها :

خستگی زیاد

تایم بالای کلاس هاس درس

درس نخواندن و بی اهمیتی نسبت به دروس

یکسانی و عدم ذوق و جذابیت کلاس درس

به کار نیامدن درس زنگ آخر در کنکور و امتحانات

عدم علاقه به شیوه تدریس معلم و درس مربوط

بچه های روستا های نزدیک دلیل خود را رسیدن به موقعه به ماشین های عمومی روستا که ظهر حرکت می کنند

دبیران حاضر در مدرسه :

عدم توجه دانش آموزان به درس

تایم بالای کلاس های درسی

بی توجه به درس

خستگی ناشی از کلاس های درسی قبل

کماهمیت و مهم نبودن درس مورد نظر

مطالعات اولیه و پیشینه تحقیق :

از آنجایی که پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از شاخص های مهم در ارزیابی آموزش و پرورش است و بنابراین تمام کوشش های این نظام در واقع جامعه عمل پوشاندن به این امر تلقی میشود. به عبارتی دیگر، جامعه و به طور ویژه نظام آموزش و پرورش به رشد و تکامل موفقیت آمیز دانش آموزان و جایگاه او در جامعه عاقله مند و نسبت به آن نگران است و انتظار دارد کودکان و دانش آموزان در جوانب گوناگون اعم از ابعاد شناختی، عاطفی، شخصیتی، کسب مهارت ها و توانایی آنچنان که باید پیشرفت و تعالی یابند. برای رسیدن به پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان الزم است به عوامل مؤثر در آن توجه خاصی داشته باشند (مریم میرزایی، ۱۴۰۲)

امروزه، تقریباً تمام کسانی که به دنبال توسعه و اصلاحات هستند، در همه جای دنیا از آموزش و پرورش شروع می کنند و رویکردهای برآمده از عصر جدید ارتباطات و فناوری ها در تعلیم و تربیت، از جمله دیدگاه حداکثری مبتنی بر خود یادگیری و چگونگی یادگیری (فراشناخت)، یادگیری فرایندمدار و مستقل، موجب حرکت تدریجی در بازتعریف مفاهیم اساسی تعلیم و تربیت شده است. علم، تدریس، معلم، شاگرد، محتوای درسی و مدرسه در حال احراز تعاریف جدید هستند (مهدی مصطفوی آلانق، ۱۳۹۴).

توسعه و پیشرفت هر کشوری از خلل تغییر یا اصلاح نظام اجتماعی، سیاسی و غیره آن به وجود آمده است و اصلاح این امور جز از راه شکل گیری تفکر انتقادی و خارج از زندگی روزمره ممکن نیست. امروزه میتوان از آموزش مدرسه و دانشگاه (و رسانه های جمعی به عنوان مهم ترین نهادهایی که توان اصلاح یا تغییر تفکر افراد را دارند، اشاره کرد .

استادان و مربیان باید برای آموزش و راهنمایی در کلاس های درس خود، شیوه های برقراری ارتباط با تکنولوژی ای جدید و طرز استفاده از قابلیت های آنها را آموخته و از طراحی و اجرای فعالیت های تدوین شده در شبکه های اجتماعی آگاه شوند. تحقیقی با عنوان رسانه های اجتماعی و کاربرد آنها در یادگیری انجام دادند. یافته های پژوهش نشان میدهد که کاربرد رسانه اجتماعی در

آموزش و یادگیری، تجربه مشارکت و ارتباط بین دانش آموزان و دانشجویان را توسعه می دهد. این پژوهش نشانگر آن است که رسانه اجتماعی میتواند ابزاری نوآورانه و تأثیرگذار در آموزش و یادگیری باشد.

مقاله اول

پیش بینی نظم دهی یادگیری بر اساس خود کار آمدی تحصیلی و علاقه به مطالعه با واسطه گری راهبرد های پردازش اطلاعات نتایج پژوهش نشان داد که خود کار آمدی تحصیلی و علاقه به مطالعه به راهبردهای پردازش اطلاعات، اعم از راهبردهای شناختی و فرا شناختی و این راهبردها نیز به نوبه خود بر نظم دهی و افزایش یادگیری و یاد داری یادگیرندگان تأثیر قابل توجهی دارند (سارا ابراهیمی، ۱۳۹۶). از آنجا که علاقه به مطالعه در کلاس درس تعیین میکند که دانش آموزان چگونه مطالب درسی را پردازش کنند بدیهی است که نحوه پردازش مطالب مورد علاقه با پردازش مطالب که بدان علاقه ندارند متفاوت خواهد بود. با توجه به نتایج یافت شده، معلمان میتوانند به عوامل موثر در تغییر و بهبود سازه های انگیزشی از طریق ایجاد چالش های فکری در موقعیت یادگیری و محتوای موضوعی توجه کنند.

تجزیه و تحلیل داده های اولیه

با توجه به الگوی ترسیم مفاهیم استرینگر، مسئله اصلی پژوهش ما بی علاقه دانش آموزان به درس و کلاس زنگ آخر در مدرسه است و اینکه با چه راه هایی می توانیم دانش آموزان را به درس و کلاس زنگ آخر علاقه مند کنیم و بازدهی خوبی در کلاس داشته باشیم. عواملی که در این مسئله مهم بود یکی مجازی شدن دوساله ی کلاس ها (در زمان اوج گیری ویروس کرونا) ، مهم نبودن این درس در امتحانات نهایی و کنکور بیان کرد. وقتی سوالی در کنکور از این درس مطرح نمی شود پس از این کتاب امتحان نهایی هم گرفته نمی شود این بخش مهمی از بی توجهی دانش آموزان را تشکیل می دهد.

اهداف تحقیق هدف اصلی:

هدف اصلی پژوهش این است که بتوانیم دانش آموزان کلاس دوازدهم انسانی را به درس و زنگ اخر علاقه مند کنیم.

اهداف جزئی:

- ۱- دانش آموزان در کلاس حضور فعالی داشته باشند و بتوانند با فعالیت و مشارکت در کلاس در فراگیری درس به معلم و همچنین خود کمک کنند.
- ۲- دانش آموزان به آینده خود امیدوار شده و بدانند که می توان با فراگیری درس ها در آینده موفق شوند.

ارائه راه حل های پیشنهادی

- جابه جایی زنگ های درسی و انتقال درس های مهم و کنکوری به زنگ آخر
- به چالش کشیدن دانش آموزان با فعالیت های گروهی
- وقفه و استراحت کوتاه در زمان تدریس
- ارتباط و تعامل و صمیمیت بیشتر بین دبیر کلاس با دانش آموزان
- استفاده و کمک از دانش آموزان برای تدریس و پرسش و امتحان

- استفاده از روش های جدید آموزشی و به کارگیری بیشتر از فناوری برای افزایش جذابیت آموزش
- انتقال کلاس درس به مکان دیگر
- ارتباط و انتقال مطالب درسی به مباحثی که دانش آموزان تمایل بیشتری به آن دارند

جمع آوری اطلاعات بعد از اجرای راه حل ها (شواهد ۲)

پس از اعمال راه حل های منتخب پس از مدتی تغییراتی در رفتار و دید دانش آموزان حتی در شرکت کردن آن ها در کلاس مشاهده شد که کاملاً مشهود و قابل رؤیت بود. وقتی از دانش آموزان و معلمان و والدین پرس و جو و اطلاعاتی جمع کردم متوجه شدم که: دانش آموزان به آینده ی خود و اینکه تحصیل در زندگی آن ها چقدر تاثیر خواهد داشت امیدوار شده بودند. در کلاس ها وقتی دانش آموزان را به گروه هایی تقسیم میکردیم حضور فعال و خوبی داشتند و می توانستند با کمک یکدیگر درس را بهتر یاد بگیرند. وقتی در کلاس دنبال نغری برای خواندن درس بودیم داوطلب زیاد شده بود که کتاب را روخوانی کنند. وقتی برای آن ها اجزاء غیر مهم و کم اهمیت کتاب را بیان کردیم باقی مانده ی کتاب را با شوق و اشتیاق فراوان می خواندند. مطالب مربوط به کتاب را که در رسانه های آموزشی دیگر مثل تلفن همراه، تلویزیون یا روزنامه خوانده یا دیده بودند در کلاس و جلسه ی بعدی ارائه می دادند. وقتی در جلسه اولیاء بعد از اجرای راه حل ها اجرا شد والدین مطرح کردند که در خانه نیز دانش آموزان سعی دارند با مثال آوردن درس اجتماعی را یاد گرفته و با خرید روزنامه ها و مجله های مربوطه مطالب زیادی یاد بگیرند.

ارزشیابی تاثیر اقدام جدید و تعیین اعتبار آن (ارزیابی و اعتبار بخشی)

با توجه به راه حل هایی که در مرحله ی قبل اجرا شد و شواهدی که جمع شد به جمع آوری اطلاعات در مورد اینکه چقدر این راه حل ها موثر واقع شده است می پردازیم. برای این کار، چون حضور و غیاب ها در دفتر معلم ثبت شده است به آن مراجعه می کنیم و مشاهده می شود که غیبت های دانش آموزان در زنگ کلاس آخر نسبت به قبل از اجرای پژوهش خیلی کم شده است. با پرس و جویی که از مدیر مدرسه کردم متوجه شدم که او هم، هم نظر با من است و بیان کرد که دانش آموزان با اشتیاق متفاوتی در کلاس نسبت به قبل شرکت می کنند. وقتی که از خود دانش آموزان نیز برای نتیجه این پژوهش سوال شد آن ها هم مطرح کردند که درست است آن ها نسبت به قبل حضور فعال و با انگیزه ای نسبت به قبل در کلاس دارند.

پیشنهادات و نتیجه گیری

تحقیقات زیادی زمینه ی اینکه چه عواملی در بی علاقگی دانش آموزان در سنین نوجوانی به درس و مدرسه موثر است. توصیه می شود معلم مربوطه از همان ابتدای سال تحصیلی در برخوردها و رفتارهای خود تجدید نظر کرده و با برخورد بهتر و شادی آور در ایجاد انگیزه تلاش کند.

در تدریس درس ها، معلمان به نیازها و توانایی دانش آموزان توجه کنند و نسبت به توانایی و انگیزه آن ها درس را پیش ببرند. از وسایل و رسانه های آموزشی بیشتر استفاده شود و دانش آموزان در بحث کلاسی بیشتر شرکت داده شوند. در جلسه ای که برای والدین و اولیاء دانش آموز در مدرسه برگزار می شود سعی بر این باشد که اولیاء را اقناع کنیم که دانش آموزان باید به تمام درس های هود به یک چشم نگاه کنند و همه ی آن ها اهمیت خاص خود را دارند.

منابع

سارا ابراهیمی (۱۳۹۶ش)، پیش بینی نظم دهی یادگیری براساس خودکارآمدی تحصیلی و علاقه به مطالعه با واسطه گری راهبردهای پردازش اطلاعات.

شاهعلی زاده محمد، دهقانی سجاد ، دهقانزاده حجت (۱۳۹۳ش)، پرورش خلاقیت و افزایش میزان یادگیری با بهره گیری از الگوی پرورش خلاقیت در درس علوم اجتماعی.

مصطفوی آلانق (۱۳۹۴)، آموزش و پرورش و رویارویی با آسیب های رسانه های نوین مهدی.

میلاذ جهاننیده (۱۳۹۵)، خودکارآمدی و نقش آن در انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان.

مریم میرزایی (۱۴۰۲ش)، بررسی نقش تدریس معلمان در شبکه اجتماعی در نحوه یادگیری و عملکرد تحصیلی دانش آموزان.